

მიხეილ ვორონცოვი და მეფინსაცვლის ინსტიტუტის შექმნა კავკასიაში

გიორგი ჭკადუა

*სამაგისტრო ნაშრომი წარმოდგენილია ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის
მეცნიერებათა და ხელოვნების ფაკულტეტზე ისტორიის მაგისტრის ხარისხის
მინიჭების მოთხოვნის შესაბამისად*

თანამედროვე საქართველოს ისტორია

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ალექსანდრე მიქაბერიძე

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

თბილისი, 2022

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის მეცნიერებათა
და ხელოვნების ფაკულტეტის დეკანს, ქალბატონ ნინო
მატარაძეს ამავე ფაკულტეტის თანამედროვე
საქართველოს ისტორიის მაგისტრანტის
გიორგი ჭკადუას

განაცხადი

ნაშრომი წარმოადგენს ჩემს ორიგინალურ ნამუშევარს და არ შეიცავს სხვა ავტორების მიერ აქამდე გამოქვეყნებულ, გამოსაქვეყნებლად მიღებულ ან დასაცავად წარდგენილ მასალებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მოხსენიებული ან ციტირებული სათანადო წესების შესაბამისად.

გიორგი ჭკადუა

2022

აბსტრაქტი

მეცხრამეტე საუკუნეში მიმდინარე რევოლუციურ მოვლენებს თანდართულმა მოდერნიზაციამ, ინდუსტრიალიზაციამ და ურბანიზაციამ, ცენტრალური როლი ითამაშა თანამედროვე ერი-სახელმწიფოების ჩამოყალიბების პროცესში. საქართველოშიც ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა განსაკუთრებით აქტიურდება ამავე საუკუნის მეორე ნახევარში, ქმნის ქართული იდენტობის ნარატიულ ხაზს და ხელს უწყობს მოდერნულობის დადგომა საქართველოში. ეს პროცესი კომპლექსური და არაერთგვაროვანია. მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისიდან სამეფო-სამთავროებად დანაწევრებული საქართველო რუსეთის იმპერიის ფარგლებში ნელ-ნელა ერთიანდება და ერწყმის რუსულ იმპერიულ სისტემას. მულტიკულტურულ რეგიონში რუსეთის იმპერია ძალმომრეობით ცდილობდა საკუთარი ადმინისტრაციის გამართვას. სიტუაცია, კი 1845 წლიდან შეიცვალა, როდესაც კავკასიაში მეფისნაცვლად მიხეილ ვორონცოვი გამოგზავნეს.

კვლევის ამოცანაა შეისწავლოს საქართველოს ისტორიის ის გარდამტეხი მომენტი, როდესაც საბოლოოდ შესაძლებელი გახდა სტანდარტიზაციის დაწყება, მოდერნიზებული ადმინისტრაციული სისტემის გამართვა, რამაც გააღვივა ქართველი ერის შექმნის მღელვარე პროცესი. წინამდებარე ნაშრომი არის პირველი ნაბიჯი უფრო ღრმა და საფუძვლიანი კვლევისა, რაც გულისხმობს საქართველოში *ძველი რეჟიმის* ტრანსფორმაციის შესწავლას. ნაშრომის მიზანია განიხილოს მეფისნაცვლის ინსტიტუტი და რუსული იმპერიული მმართველობის დამყარების პროცესი ინსტიტუციონალიზმის თეორიების მიხედვით. მიზნებიდან გამომდინარე აუცილებელია გაანალიზება იმისა, თუ როგორი იყო რუსეთის იმპერიის მმართველობითი ბუნება; როგორი წეს-წყობილების დამყარებას ცდილობდა რუსული მხარე მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისიდან კავკასიის რეგიონში და რა ხერხებით მიიწევდა ამ მიზნისკენ; შემდეგ კი, შედარების მეთოდით, ცხადი გახდება, ინსტიტუციური სიახლეები, რომლებსაც ნერგავდნენ რუსი მოხელეები საქართველოში (და მთელ კავკასიაში); თუ რა როლი ჰქონდათ ამ ინსტიტუციებს,

როგორც მედიატორებს საზოგადოებასა და გარემოს, ინდივიდსა და ჯგუფს და თვითონ ჯგუფებს შორის.

ძირითადი საძიებო სიტყვები: მეფისნაცვალი, ინსტიტუცია, რუსეთის იმპერია, კავკასია, სტანდარტიზაცია, თავად-აზნაურები.

Abstract

The nineteenth century ushered in revolutionary transformations that, along with industrialization and urbanization, played a central role in the emergence of modern nation-states in Europe. These developments impacted Georgia where the national liberation movement emerged in the second half of the same century, shaping transformative narratives of Georgian identity and contributing to the start of the modernity. This process was complex and varied. Divided into kingdoms and principalities and still retaining its feudal character, Georgia found itself occupied and incorporated into the Russian imperial system that entailed modernizing and standardizing reforms. Despite the great diversity of the Caucasus region, the Russian authorities initially sought to impose imperial authority by force and uniformity. Yet they encountered serious challenges until 1845, when General Michail Vorontsov was sent as the new viceroy of the Caucasus.

The purpose of this study is to re-examine this pivotal moment in the history of modern Georgia, when the process of modernization and standardization began and sparked the turbulent process of developing a modern Georgian nation. This thesis represents the first step toward a more comprehensive study of the transformation of the *old regime* in Georgia. It aims to advance the discussion of central aspects of the Russian imperial rule through the study of the institution of viceroyalty and reassessment of the nature of the Russian imperial authority through the theories of institutionalism. It will analyze what type of system the Russian authorities tried to establish in the Caucasus at start of the nineteenth century and in what ways it advanced (or not) the empire's goals. Through comparative approach, this study will compare and contrast the institutional transformations that the Russian authorities introduce in Georgia (and the Caucasus as a whole) and the general mediating role of institutions between people and the environment, between individuals and groups, and between different groups themselves.

Key Words: Viceroy, Vorontsov, Institution, Russian Empire, Caucasus, Standardization, Nobility.